

17.4.2026

EOAK/183/2026

Ratkaisija: Oikeusasiamies Jari Råman

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Tuire Metso

TARKASTUS: KARJALAN LENNOSTO 23.2.2026

Tarkastusajankohta

23.2.2026 klo 9.00–15.40

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Esittelijäneuvos jaostopäällikkönä Kristian Holman

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Tuire Metso

Neuvontalakimies Jaana Romakkaniemi

Osallistujat tarkastuskohteesta

Lennoston komentaja

Henkilöstöpäällikkö

Oikeusupseeri

Keskusteluihin osallistuivat lisäksi omaa toimialaansa koskevissa asioissa sotilaspastori, lääkäri sekä sosiaalikuraattori. Lisäksi tarkastuksella tavattiin varusmiestoimikunnan edustajat ohjaajineen.

1 YLEISTÄ

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain (197/2002) mukaisesti oikeusasiamies toimittaa tarkastuksia erityisesti puolustusvoimien eri yksiköissä seuratakseen varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien kohtelua. Oikeusasiamies suoritti Karjalan lennoston tarkastuksen viimeksi 20.11.2018.

Tarkastus toimitettiin etukäteen laaditun ohjelman mukaisesti. Tarkastajat tutustuivat etukäteen saamaansa aineistoon, joka sisälsi mm. kurinpito- ja pienvahinkopäätöksiä sekä selvityksiä varusmiesten palvelusjärjestelyistä.

Varusmiehille ja henkilökunnalle oli varattu tilaisuus luottamukselliseen keskusteluun tarkastajien kanssa.

Tähän muistioon on kirjattu vain sellaiset asiat, joihin on tarkastuksen yhteydessä kiinnitetty huomiota ja joilla saattaa olla merkitystä varusmiesten kohtelua ja palvelusolosuhteita edelleen kehitettäessä.

2 TARKASTUSHAVAINNOT

2.1 Tarkastuskäynnillä tehdyt havainnot

Karjalan lennoston rauhanajan päätehtävä on alueellisen koskemattomuuden valvonta ja turvaaminen, poikkeusolojen suorituskykyjen ylläpito ja kehittäminen sekä joukkotuotanto. Lennoston henkilökunnan kokonaisvahvuus on 555 henkilöä ja varusmiesvahvuus on 350 henkilöä. Lennoston organisaatiota on hiljattain muutettu siten, että uusi perusyksikkö, 2. suojauskomppania, on aloittanut toimintansa vuoden alusta alkaen ja joukko- sekä erillisyyksiköihin on luotu komentotoimistot.

Lennoston operatiivinen kansainvälinen toiminta on tällä hetkellä vähäisempää. Lennosto osallistuu kuitenkin kansainvälisiin harjoituksiin. Alueellisen koskemattomuuden valvonta ja valmiuden turvaaminen aiheuttavat tällä hetkellä henkilökunnalle ylitöitä. Lisäksi operatiivisten tehtävien ohella F-35-hävittäjien käyttöönotto ja siihen liittyvät koulutukset sekä kahdella kalustolla operoiminen tulee asettamaan toiminnalle haasteita seuraavien vuosien aikana.

Varusmiehet ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat tulevat Karjalan lennostoon kutsuntojen kautta pääasiassa Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan alueelta. Palveluksen keskeyttämisprosentti saapumiserittäin on viimeisen kolmen vuoden ajan ollut suuri (vaihteluväli 22,16 %-26,79 %). Poikkeuksena on ollut vain saapumiserä 1/24, jossa keskeyttäneitä on ollut 14,29 %. Keskusteluissa kävi ilmi, että merkittävänä osasyynä palveluksen keskeyttämissiin oli aiemmin pidetty vanhan kasarmirakennuksen sisäilmaongelmia. Varusmiehillä on kuitenkin ollut uusi kasarmirakennus käytössä jo vuoden 2025 alusta alkaen. Syitä suureen keskeyttämisprosenttiin on pyritty aktiivisesti selvittämään ja toimenpiteisiin on ryhdytty keskeyttäneiden määrän vähentämiseksi. Aluetoimistojen kanssa on pyritty tekemään kutsuntoihin liittyvää parempaa yhteistyötä. Koulutuksen fyysistä kuormittavuutta on pyritty vähentämään palveluksen alussa ja kehittämään sitä nousujohteisemmaksi. Myös varusmiesjohtajia on koulutettu huomioimaan palveluksen henkinen kuormittavuus ja Ilmavoimien niin sanottu tukitaistelija-malli on otettu käyttöön vuoden 2025 alusta. Mallissa koulutetaan varusmiehiä ja henkilökuntaa vertaistueksi varusmiehille ja tarkoituksena on tarjota matalan kynnyksen tukea jaksamiseen. Tukitaistelijat ohjaavat varusmiehen tarvittaessa eteenpäin ongelmien ratkomiseksi. Tarkastajille todettiin, että pienten käynnistymisvaikeuksien jälkeen mallin soveltaminen vaikuttaa tällä hetkellä lupaavalta. Lisäksi komentaja kertoi, että saapumiserän 1/26 alokasjakson kuudennen viikon lopulla keskeyttämisprosentti on ollut vain noin seitsemän prosenttia, kun se aiemmin on ollut vastaavassa vaiheessa jopa kaksinkertainen.

Terveysasema palvelee tällä hetkellä parakkirakennuksessa ja tilanne on parantunut, kun asemalla on ollut syksystä 2025 lähtien toinen lääkäri. Varusmiehet pääsevät aamuvastaanoton hoidon tarpeen arvioinnin jälkeen hoitajan vastaanotolle saman päivän aikana ja kiireellisissä tapauksissa myös lääkärin vastaanotolle samana päivänä. Yhteistyön terveysaseman ja komppanian välillä kerrottiin sujuvan hyvin. Tarvittaessa käytetään lisäksi ostopalveluja, erityisesti työterveyshuollossa.

Sosiaalikuraattori ja pappi keskustelevat varusmiesten kanssa paljon myös sellaisia varusmiesten henkilökohtaisen elämän ongelmiin liittyviä asioita, jotka eivät suoranaisesti heidän toimenkuvaansa kuulu. Pappi kouluttaa myös tukitaistelija-malliin osallistuvat tukihenkilöt.

Sosiaalikuraattoreilla ei edelleenkään ole käytössään sosiaalialan asiakaskäyntejä koskevaa dokumentointimahdollisuutta. Minkäänlaista asiakasrekisteriä ei ole, joten kaikki asiakaskäynnit perustuvat lähinnä sosiaalikuraattorien muistiin ja kalenterin varausmerkintöihin. Asiakastyössä tehtyjä toimenpiteitä ei kirjata, mikä palvelisi asiakastyön suunnittelua ja jatkuvuutta sekä asiakkaan kokonaisvaltaisen tilanteen hahmottamista. (Tämä osin epäkohtana pidetty asia on satunnaisesti noussut tarkastuksissa esiin ja kerrottu ensimmäisen kerran oikeusasiamiehelle vuonna 2008 suoritetun Merisotakoulun tarkastuksen yhteydessä).

Tarkastuksella nousi myös esiin, että nykyisen saapumiserän kohdalla kotiuttamisessa on toisinaan ollut viiveitä varusmiehen keskeyttäessä palveluksen. Lennoston komentaja käsittelee palveluksesta vapauttamista koskevat asiat sekä siviilipalvelushakemukset kahdesti viikossa. Keskusteluissa tuotiin esiin sekä käsittelyajan puolesta että sitä vastaan puhuvia näkökohtia. Puoltavana seikkana mainittiin, että komentajalla on tällöin paremmin aikaa harkita esimerkiksi palveluskelpoisuuden muutoksia ja keskustella niistä esityksen tehneen lääkärin kanssa. Vastaan puhuvana seikkana korostuivat erityisesti mahdolliset viivästykset siviilipalvelushakemusten käsittelyssä ja sitä kautta hakijan palveluksen päättämässä. Oikeusasiamies on muun muassa ratkaisuihinsa [EOAK/5642/2022](#) ja [EOAK/1973/2023](#) ottanut kantaa siviilipalvelukseen hakeutumista koskevien asioiden käsittelyn ja kotiuttamisprosessien viiveisiin.

Karjalan lennosto toi pöytäkirjaluonnokseen antamissaan kommentaissa esiin, että Karjalan lennostossa on lisäksi otettu käyttöön nopeutettu menettely mielenterveyden haasteissa sekä siviilipalvelukseen siirtymiseksi ja tämä menettely on ollut käytössä.

Varusmiehet vaikuttivat olevan pääasiallisesti tyytyväisiä heidän käytössään oleviin tiloihin. Epäkohtina varusmiesten kanssa käydyissä keskusteluissa nousivat esiin lähinnä varusmiesten taukotilojen riittämättömyys sekä kännykkäverkon kuulumattomuus ja wifi-verkon puute uuden kasarmirakennuksen 1. suojauskomppaniassa. Tarkastajille kerrottiin, että toimenpiteet on jo käynnistetty wifi-verkon kuntoon saattamiseksi.

Varusmiehet kertoivat, että lennoston suunnitelmissa on pienentää jo nykyisin varusmiesten määrään nähden liian pientä varusmiesten vapaa-ajan viettoon tarkoitettua tilaa henkilökunnalle tarvittavan lisätilan vuoksi. Varusmiesten taukotilaan kuuluu oleskelutilan lisäksi tällä hetkellä keittiötila, jossa on kaksi pöytää. Myös VMTK sekä varusmiesjohtajat ovat käyttäneet tilaa kokouksissaan. Tämä keittiötila pöytineen on suunniteltu otettavaksi henkilökunnan käyttöön väliseiniä rakentamalla.

Myös useampi henkilökuntaan kuuluva toi tarkastajille esiin huolensa varusmiesten liikunta- ja vapaa-ajan tiloista. Varusmiehille on tällä hetkellä tarjolla liikuntatiloja muun muassa asfalttipohjaisessa pressuhallissa. Lennoston alueella rakennetaan parhaillaan paljon ja ulkoilumahdollisuudet ovat osittain jääneet alueella suoritettavien rakennustöiden alle. Henkilökunnan edustajat totesivat liikunta- ja vapaa-ajan tilojen vaikuttavan suoraan varusmiesten viihtyvyyteen ja fyysisen kunnon kehittämismahdollisuuksiin. Yleisemminkin todettiin, että varusmiesten tämänhetkiset uudet tilat ovat hyvät, mutta ne alkavat loppua kesken, kun varusmiesten määrää on lisätty. Suunnitelmien mukaan uusi ruokalarakennus valmistuu vuoden 2027 lopulla. Samaan rakennukseen sijoitetaan myös uusi sotilaskoti sekä papin ja sosiaalikirjaston toimistot. Varusmiehille ei kuitenkaan edelleenkään ole suunnitteilla esimerkiksi kirjastoa tai muuta hiljaista tilaa taikka uutta lisätilaa vapaa-ajan viettoon.

Varusmiehet moittivat lisäksi ruokalan tarjoamaa ruokaa, lähinnä liittyen ruuan maistuvuuteen, ja sitä, että ruoka oli välillä loppunut kesken. Viestiä ruuan kesken loppumisesta oli jo tarkastajien saaman tiedon mukaan viety eteenpäin. Varusmiesten mukaan positiivista kuitenkin oli se, että ruokalista oli vuodenvaihteessa muuttunut ja siihen oli lisätty proteiinia ja sokerin määrää oli vähennetty.

Varusmiehille oli epäselvää, kuinka monta henkilökohtaista lomapäivää (HL) heille kuuluisi jäädä niin sanotusti vapaaseen käyttöön yksikön yhteisesti suunniteltujen HL-päivien lisäksi. Tarkastajille kerrottiin, että lennoston palvelusohjeen mukaan 347 päivää palveleville varusmiehille tulisi jäädä kuusi vapaassa käytössä olevaa HL-päivää, mutta tarkastusajankohtana päiviä oli jo käytetty 11 ja suunnitelmissa näkyi neljä lisää, jolloin vapaaseen käyttöön olisi jäämässä vain kolme. Samoin kerrottiin, että saapumiserän 1/26 osalta yksikön yhteisiä lomapäiviä oli suunniteltu jo keväälle kuusi kappaletta, jolloin 165 päivää palvelevien osalta vapaita päiviä suunniteltujen päivien lisäksi ei jäisi yhtään omien henkilökohtaisten asioiden hoitamiseen.

Varusmiesten mukaan heidän keskuudessaan on hyvä yhteishenki. Joitakin kiusaamistapauksia oli varusmiesten mukaan ollut, mutta henkilökunta oli puuttunut asiaan. Naisia palvelee tällä hetkellä naisten vapaaehtoisessa asepalveluksessa noin 15 henkilöä. Naiset majoittuvat pääosin yhteismajoituksessa. Varusmiehet kertoivat, että jotkut naiset oli sijoitettu yhteismajoitukseen, vaikka he eivät olleet halunneet yhteistupaan. Kun asia oli myöhemmin ilmennyt, naiset eivät kuitenkaan olleet halunneet nostaa asiaa esiin ja vaihtaa majoitusjärjestelyjä. Varusteista kysyttäessä ilmeni, että pienten vaatekokojen saatavuudessa naisille on ollut lennostossa ongelmia.

Tarkastuksella tuotiin yleisellä tasolla lisäksi henkilökunnan osalta epäkohtana esiin se, että Puolustusvoimien kuntotestivaatimukset ovat muuttuneet siten, että naisille ja miehille on nykyään samat vaatimukset. Koska kuntotesteistä läpipääseminen voi vaikuttaa uralla etenemiseen, ylennyksiin ja tehtäviin ja niiden kautta myös palkkakehitykseen, tulisi tarkastella, onko menettely yhdenvertaista vai muodostuuko se tosiasiaa syrjiväksi sen vuoksi, että naisten fysiologiset ominaisuudet ovat lähtökohtaisesti erilaiset kuin miesten.

Henkilökunnan kanssa käydyissä keskusteluissa nousivat esiin myös Ilmavoimien esikunnan tekemät päätökset Ilmavoimien henkilöstön tehtävissä maksettavista lisäpalkkioista. Lisäpalkkiot voivat muodostaa olennaisen osan henkilölle maksettavasta palkasta, mutta tarkastajille kerrotun mukaan henkilöstön yhdenvertaista kohtelua ja soveltamiskäytännön yhtenäisyyttä on mahdotonta arvioida, koska tehtävän lisällisyyden tarkistamisia koskevien päätösten perusteluja ei avata päätöksissä. Saman perustelujen vähäisyyden kerrottiin koskevan myös henkilöstön siirtopäätöksiä. Toiminnan läpinäkyvyyden ja päätösten perusteluvollisuuden kannalta päätösten tapauskohtaisten perusteluiden ilmaisematta jättäminen vaikuttaa ongelmalliselta. Karjalan lennosto korosti pöytäkirjaluonnokseen antamissaan kommentteissa, että kyseessä on Ilmavoimien esikunnan henkilöstöosaston toimivaltaan kuuluva asia.

2.2 Ennakkomateriaali

Pyydetty ennakkomateriaali toimitettiin useita päiviä määräpäivän jälkeen ja vasta sitä erikseen uudelleen pyydettäessä. Ennakkomateriaalipyyntöön sisältyi kymmenen viimeisintä kurinpitotarkistusta mahdollisine täytäntöönpanotietoineen sekä näitä koskevat esitutkintapöytäkirjat. Ratkaisuja esitutkintapöytäkirjoineen toimitettiin yhdeksän. Esitutkintaineistoja ei ollut järjestetty esitutkintapöytäkirjoiksi.

Kaikissa tapauksissa kurinpitomenettely oli kestänyt pitkään. Lyhimmillään kurinpitomenettelyn kokonaiskesto oli noin 1,5 kk ja pisimmillään noin seitsemän kuukautta.

Useassa kurinpitopäätöksessä ratkaisun tosiasiallista sisältöä koskeva kohta ("Rikos ja sen syyksi lukeminen") oli puutteellisella tavalla täytetty (ks. erityisesti 8–11/SUOJK/KARLSTO/2025).

Useassa kurinpitotarkistuksessa vaikutti myös olevan ongelmia tahallisen ja tuottamuksellisen teon hahmottamisessa. Rangaistus oli määrätty tahallisesta teosta, vaikka teon kuvattiin tapahtuneen huolimattomuudesta (1/SUOJK/KARLSTO/2025, 7/SUOJK/KARLSTO/2025) tai esitutkinnan perusteella ei ilmennyt selkeää näyttöä teon tahallisuudesta (luvattomia poissaoloja koskevat kurinpitopäätökset 9/SUOJK/KARLSTO/2025 ja 10/SUOJK/KARLSTO/2025). Rikoslain 3 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan, jollei toisin säädetä, rikoslaissa tarkoitettu teko on vain tahallisena rangaistava. Mikäli rikoksen tunnusmerkistössä ei mainita huolimattomuutta, säännöksen soveltaminen edellyttää teon tahallisuutta.

Kurinpitotarkistuksella 6/SUOJK/KARLSTO/2025 on katsottu varusmiehen syyllistyneen sekä palvelusrikokseen että sotilaan sopimattomaan käyttäytymiseen, vaikka teonkuvauksessa hänen todetaan ainoastaan palanneen yksikköön iltavapailta päihtyneenä, eikä myöskään esitutkinta-aineistosta ilmene useampaan rikosnimikkeeseen perusteita. Vaikuttaisikin siltä, että varusmiehen on katsottu syyllistyneen näihin molempiin rikoksiin ilmeisesti samalla teolla.

Useassa tapauksessa ei ollut pyydetty sotilaslakimiehen lausuntoa, mikä on todennäköisesti vaikuttanut asioiden arviointiin.

Ennakkomateriaaleissa olleissa pienvahinkopäätöksissä oli osittain ristiriitaisia merkintöjä siitä, millä perusteella vahingon katsottiin tapahtuneen palvelustehtävässä tai palveluksen ulkopuolella (ks. 161/25/SUOJK, 269/25/SUOJK ja 312/25/SUOJK). Päätöksestä 10/26 eivät ilmenneet päätöksen perusteet mitenkään. Vahinkopäätöksessä 2/26 taas on todettu vahingon tapahtuneen tapaturmaisesti, vaikka tapahtuman kuvauksessa kerrotaan, että ensihoito on leikannut maskivaatteeksi sovitut mekaanikon haalarit yhteistoimintaharjoituksessa.

Lomakkeista ilmenevät tiedot olivat siten osassa tapauksista korvausvelvollisuutta koskevan päätöksen oikeellisuuden arvioimista varten edellä kuvatuilla tavoilla vajavaiset. Päätöksenteon perusteet tulisi kirjata lomakkeeseen näkyviin, jotta päätöksen ja sen perusteiden oikeellisuus on myös jälkikäteen arvioitavissa.

3 TOIMENPITEET

Tarkastushavainnot esiteltiin oikeusasiamies Jari Råmanille.

Oikeusasiamies kiinnittää Karjalan lennoston huomiota varusmiesten oikeusturvan toteutumiseen erityisesti sotilaskurinpitomenettelyssä ja kehottaa ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin havaittujen virheiden ja puutteiden korjaamiseksi. Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 17 §:n mukaan kurinpitoesimiehen on hankittava asiasta sotilaslakimiehen lausunto, jollei siitä aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästymistä. Lausunto saadaan jättää hankkimatta yksinkertaisesta ja selvästä asiasta. Sille, että sotilaslakimiehen lausunto jätetään ennen kurinpitopäätöksen tekemistä hankkimatta ei tarkastetun aineiston perusteella näyttäisi olevan tällä hetkellä edellytyksiä.

Oikeusasiamies kiinnittää myös Karjalan lennoston huomiota siihen, että majoitettaessa varusmiespalvelusta ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat samoihin majoitustiloihin, kyseinen vapaaehtoisuuteen perustuva järjestely edellyttää kaikkien majoitustiloissa majoittuvien kirjallista suostumusta naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1122/2023) 4 §:n edellyttämin tavoin.

Muilta osin oikeusasiamies piti riittävänä, että tähän pöytäkirjaan kirjatut asiat tulevat Karjalan lennoston komentajan, Ilmavoimien esikunnan sekä Pääesikunnan tietoon tämän pöytäkirjan valmistumisen myötä.

Karjalan lennoston vapautensa menettäneiden säilytystilojen tarkastuksesta laaditaan erillinen pöytäkirja (EOAK/184/2026).

Tämä pöytäkirja on ollut luonnosvaiheessa Karjalan lennostossa kommentteja ja mahdollisten salassa pidettävien tietojen arviointia varten.